

Bemærkninger til foranstående forslag til folketingsbeslutning.

Almindelige bemærkninger.

Baggrunden for forslaget fremsættelse.

I folketingsåret 1974-75 vedtog folketetinget den nye folkeskolelov, som træder i kraft den 1. august 1976. Dermed bliver folkeskolen en 9-årig almen grundskole, der dækker den undervisningspligtige alder, med et supplerende frivilligt 10. skoleår. Folkeskolens opgave bliver i videst muligt omfang at give eleverne et fælles kundskabs- og dannelsesmæssigt grundlag, som de kan bygge deres fortsatte uddannelse på. Det er altså ikke længere folkeskolens opgave at medvirke til en opdeling af eleverne på forskellige retninger, der forudbestemmer deres senere uddannelsesvalg.

Uddannelserne i 10.-12. uddannelsesår må som hidtil bygge på folkeskolens 9-årige undervisning, og de nu gennemførte ændringer i folkeskolens struktur og dens undervisnings indhold fører derfor til overvejelser af, hvilke konsekvenser ændringerne får for disse uddannelser. Det vil derfor være rimeligt, at de samfundsmæssige og pædagogiske betragtninger, som ligger bag den nye folkeskolelov, videreudvikles og lægges til grund for planlægningen og udviklingen af de fremtidige uddannelser i 10.-12. uddannelsesår således, at der kan skabes en nær sammenhæng mellem denne del af uddannelsessystemet og folkeskolen.

Det er et gennemgående træk i hele den industrialiserede del af verden — både i vest og i øst — at behovet for uddannelse efter den undervisningspligtige alder er stadigt voksende. Dette behov har flere årsager. For det første stiller det mere og mere specialiserede produktionsliv, der er i stadig udvikling og forandring, på alle niveauer krav om veluddannede medarbejdere, der er i stand til at tilegne sig ny viden og nye færdigheder. For det andet forudsætter befolkningens medleven og medvirken i demokratiske beslutningsprocesser i samfundslivets mange forgreninger, at den har en bred almenviden, som sætter den i stand til at tage kritisk stilling til den strøm af påvirkninger, den udsættes for i en verden, der præges af stadigt ændrede vilkår og problemstillinger. Uddannelserne bør derfor i større grad, end det er tilfældet i dag, medvirke til at give eleverne en fælles almen baggrund og et sprogligt og begrebsmæssigt fællesskab, som — uanset deres videre uddannelses- og erhvervsvalg — øger deres muligheder for deltagelse i samfundslivet. For det

tredje har udviklingen i dette århundrede været præget af, at befolkningen har fået stadig større fritid til sin rådighed, og der er behov for, at den enkelte bl. a. gennem en alsidig uddannelse i børne- og ungdomsårene får forudsætninger for at udnytte fritiden til en udvikling af personlige anlæg og interesser, som hans eller hendes erhvervsmæssige beskæftigelse ikke kalder frem.

Det er dog ikke alene folkeskolereformen og den almindelige samfunds- og erhvervsudvikling, som gør en reform af 10.-12. uddannelsesår aktuel. I bestræbelserne på at skabe større lighed i samfundet spiller uddannelsessystemet en vigtig rolle som det middel, der kan give den enkelte mulighed for at udvikle og udnytte sine evner uanset social baggrund. Derfor er en grundig revision af uddannelserne i 10.-12. uddannelsesår særligt påtrængende. Disse uddannelser er nemlig i denne sammenhæng centralt placeret i det samlede uddannelsessystem. Det er ved indgangen til det 10. uddannelsesår, at de 16-17-årige træffer valget mellem en studieforberedende uddannelse eller en erhvervsuddannelse, som umiddelbart giver kompetence til beskæftigelse i arbejdslivet. Et uddannelsesvalg, der for størstedpartens vedkommende bestemmer deres beskæftigelsesmuligheder og sociale placering på langt sigt.

Af de nordiske oplysninger, der foreligger om sammenhængen mellem uddannelsesvalg og erhvervsvalg fremgår det således, at servicesektoren tiltrækker dem med mere end 10 års uddannelse i forholdsvis højere grad, medens landbrug og fremstillingsvirksomhed har flest med 7-8 års uddannelse.

De undersøgelser, der er foretaget, bl. a. af socialforskningsinstituttet, viser, at elevernes valg på dette stadium i høj grad er bestemt af det miljø, de kommer fra, og af familiemæssige traditioner. Eksempelvis kan nævnes fordelingen i 1973 mellem unge fra socialgruppe 1 (selvstændige med store virksomheder og topfunktionærer) og unge fra socialgruppe 5 (ufaglærte arbejdere), der talmæssigt er ca. fem gange så stor som socialgruppe 1. Af gymnasieeleverne kom 17 pct. fra socialgruppe 1 og 7 pct. fra socialgruppe 5. Af lærlingene kom 2 pct. fra socialgruppe 1 og 24 pct. fra socialgruppe 5. Af dem, som ikke fik formaliseret uddannelse i 16-19 års alderen, kom 2 pct. fra socialgruppe 1 og 34 pct. fra socialgruppe 5.

Valget træffes imidlertid ikke blot mellem studie-